

ПРОБЛЕМА СУБ'ЄКТА ДОСЛІДЖЕННЯ ВІЙСЬКОВО-МОРСЬКОЇ ІСТОРІЇ: PRO- I CONTRA

Калініченко О. О.

ВСТУП

Згідно із загальною схемою пізнання в історії (рис. 1), яку оприлюднив д.і.н., професор Л.О. Зашкільняк у своїй праці¹, важливу роль у науковому історичному дослідженні має сам дослідник.

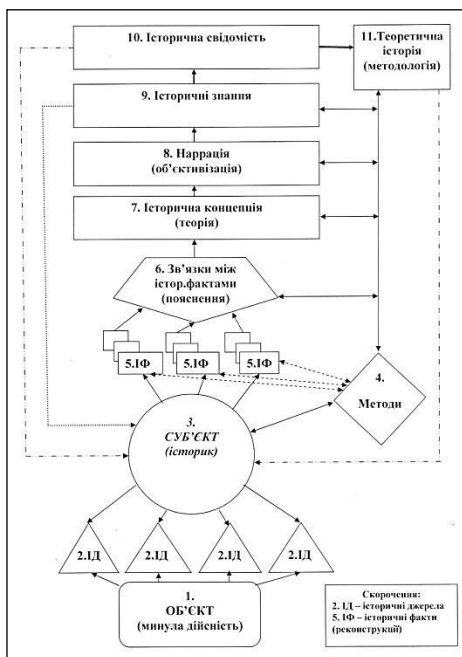

Рис. 1. Авторський репринт загальної схеми пізнання в історії

¹ Зашкільняк Л.О. Вступ до методології історії. Львів : ЛОНМІО, 1996. С. 14.

Саме суб'єкт-історик за допомогою методів історичного дослідження переформатовує низку історичних джерел в історичні факти та встановлює зв'язки між історичними фактами, виробляючи відповідну концепцію. Своєю чергою історик збагачується історичними знаннями, історичною свідомістю, а через методологію набуває й нових методів дослідження.

Оскільки виклики сьогодення, особливо в міждисциплінарному історичному дослідженні, висувають дедалі більші вимоги до теоретичної та практичної підготовки дослідника, розглянемо цю тему більш детально в контексті військово-морської історії України.

Дослідників історії українського мореплавства загалом та її підводної складової частини зокрема можна поділити на дві великі групи: фахові дослідники історії, які здебільшого не мають морського фаху та фахові моряки, які, скоріш за все, не мають історичної освіти.

1. Фахові історики без морського досвіду

Прикладом перших є праця д.і.н. Вінцьковського Тараса Степановича². У цьому розділі нас буде цікавити лише висвітлення образу Василя Васильовича Пилишенка (1.01.1889, Немирів Подільської губернії – 16.09.1989, Рочестер, США) як чорноморського моряка-українця. Одразу ж скажу, що автори не визначилися з місцем народження нашого героя, хоча ще був живий на час виходу у світ монографії Володимир (Мірко) Васильович Пилишенко (28.07.1934, с. Поромів, Володимир-Волинського повіту, Польща – 8.02.2021, США) – його син.

У 1912 р. В.В. Пилишенка призивають на флот, після чого він бере участь в одному з закордонних плавань і на початок Першої світової війни вже служить унтер-офіцером на броненосці «Синоп», обіймаючи посаду боцмана. Автор також залишив ці відомості без певного дослідження, але ж потрібно було виявити мотив зголошення нашого героя на понадстрокову службу на флоті. Зупинимось на цьому епізоді детальніше. Із спогадів сина, які доступні навіть у Вікіпедії, в закордонному плаванні батько заходив у США, Кубу та Карибські острови. Саме в цей час влітку США

² Вінцьковський Т.С. Петро Вербицький і Василь Пилишенко: подвижники революційного поступу в українському війську. *Чорноморська хвиля Української революції: провідники національного руху в Одесі у 1917–1920 роках*. Монографія. / Вінцьковський Т.С., Гончарук Т.Г., Мисечко А.І., Музичко О.Є., Хмарський В.М. / під загальною редакцією Хмарського В.М. Одеса : ТЕС, 2011. С. 171–184.

здійснювали озброєне вторгнення на Кубу (5.06.1912 – 5.08.1912, провінція Орієнте)³⁴⁵. Але серед кораблів Чорноморського флоту, які здійснювали закордонне плавання у 1912 р., відомо лише про міжнародний морський рейд під час Першої Балканської війни до Константинополя. У ньому з жовтня 1912 р. по серпень 1913 р., значаться: броненосець «Ростислав», крейсер «Кагул», канонерські човни «Кубанець» та «Донець», пароплав Добровольчого флоту «Саратов» та яхта «Колхіда». Забезпечували діяльність цього загону пароплави «Одеса» та «Батум». У 1913 р. броненосець «Ростислав» здійснює навчальний похід із курсантами унтер-офіцерської школи стройової спеціальності, тобто з майбутніми боцманами⁶. Застосовуючи математичний метод виключення, з доволі високою вірогідністю можна припускати, що Василь Васильович Пилишенко «оморячився» на броненосці «Ростислав», де й отримав унтер-офіцерські погони, після чого був відправлений для подальшої служби на однотипний броненосець Навчальної ескадри «Синоп».

Розглянувши подальші дослідження нашого автора, ми натикаємося на твердження, що брати Василь та Михайло Пилишенки брали участь у бою з лінійним крейсером «Гебен / Явуз Селім» 29 жовтня 1914 р. на підступах до Севастополя. В історії цей інцидент носить назву «Севастопольська побудка»⁷. Але біда ось у чому: броненосець «Синоп» жодним чином не брав участі у цьому т.зв. бойовищі. Три постріли здійснив по «Гебену» лише один броненосець Чорноморського флоту, який ніс брандвахтенну службу при вході у Севастополь. Ним був панцерник «Георгій Победоносець». До того ж молодший брат Михайло Васильович Пилишенко в цей час проходив службу на мінному загороджувачі «Бештау» на посаді мінного електротехніка. Корабель стояв в Одеському порту і його

³ Perez, Louis A. *Cuba Between Reform and Revolution*. 3rd ed. New York: Oxford University Press. 168 p.

⁴ Sierra J.A. *Race War of 1912 – A Timeline*. History of Cuba.com. Retrieved 22 February 2016.

⁵ USS Mississippi, Battleship (BB-23) History. Josediaz.net. Retrieved 15 March 2014.

⁶ Мельников Р.М. Эскадренный броненосец «Ростислав» (1893–1920 гг.). Санкт-Петербург : Издатель М.А. Леонов, 2006.

⁷ Козлов Д.Ю. «Странная война» на Черном море (август – октябрь 1914 года). Москва : Квадрига, 2009. С. 120.

знищення було головною метою двох турецьких міноносців, які атакували порт, але «Бештау» з трьома сотнями мін на борту ворог не знайшов⁸.

Мирослав Андрійович Мамчак, капітан 1 рангу у відставці, загалом політпрацівник, має великий доробок своїх праць з історії українського флоту. Він стверджує в одній зі своїх праць⁹, що під №-140 зазначається В.В. Пилишенко, який у 1914 р. був унтер-офіцером, боцманом та головою суднового комітету броненосця «Синоп». Особисто в мене є великі сумніви, що на початку Першої світової війни наш герой був головою суднового комітету. Скоріш за все, це стосується Лютневої революції 1917 р., коли «Синоп» вже чотири місяці (з листопада 1916) перебував у якості штабного корабля Дунайської флотилії¹⁰.

Чому ж Василь Пилишенко був обраний на цю посаду на панцернику? Пояснюю для тих дослідників військово-морської історії, які у своєму житті ніколи не служили у війську, а отже, їх особистий «камертон» дослідника не налаштований на сприйняття очевидних для флотських фахівців речей. Справа у тому, що, окрім командира корабля (зазвичай «батька» усіх моряків), є лише дві посади, які в дисциплінарному плані мають вплив на усю корабельну залогу. По-перше, це старший офіцер (у сучасній аббревіатурі – старпом), який має флотську кличку «собака». По-друге, це боцман корабля, чий вплив поширюється на усю корабельну залогу, окрім офіцерів і, відповідно, має кличку «дракон». Тому й природно, що посеред членів різношерстних партій на загальнокорабельному рівні перевага віддавалася боцману.

Для більшої обізнаності про шлях комбатанта в період національно-визвольних змагань одеським історикам-науковцям варто було б проаналізувати і українські нагороди Василя Пилишенка, зокрема: Хрест комбатанта, Хрест учасника Першого Зимового походу, Хрест Петлюри (№-3224), Воєнний Хрест

⁸ Вельможко В.І. Подвиг екіпажу портового катера «№-2» 29 жовтня 1914 року. *Океанами Арея.* / під упорядкуванням Олександра Калініченка. Одеса : КП ОМД, 2015. С. 238–246.

⁹ Мамчак М.А. Мартиролог офіцерів та урядовців Українського державного флоту (1917–1921). URL: <http://ukrlife.org/main/uacrim/martyrolog.html>

¹⁰ Кузнецов Л.А. Учебно-артиллерийский корабль «Синоп». *Гангут*, 2010. № 57. С. 17–32.

(№-309 від 30.10.1961)¹¹. І якщо дві останні нагороди Василь Пилишенко отримав в американській діаспорі, то дві перші достатньо характеризують бойову звитягу українського моряка. На відміну від одеських істориків, Ігор Гриценко^{12,13,14} із Запоріжжя звернув увагу як на нагороди, так і на літературну спадщину нашого героя, опубліковану в діаспорі^{15,16}.

Авторами не проаналізована також таблиця з 20 членів Української Морської Ради від 1 грудня 1917 р.¹⁷, яка не кооперується з вимогами Статуту військового товариства «Одеський українській військовий кіш» від 31 травня 1917 р. у частині норм представництва: «8. Військові Ради складаються з 1 делегата і 1 заступника од кожної ОКРЕМОЇ військової громади армії чи флоту...». Одначе ця норма виконана лише щодо броненосця «Синоп», есмінця «Завидний» та судна «Дунай». Перевищення норм стосуються крейсера «Память Меркурия» – 7 та броненосця «Ростислав» – 3. Разом із тим крейсер «Алмаз», есминець «Звонкий», судна «Добича», «Салгір» та управління Одеського порту мають по одному делегату. Тому, коли «Память Меркурия» та «Завидний», найбільш українізовані кораблі, відізнавали у Севастополь, Українська Морська Рада втратила вплив на кораблі Одеського загону, що й сприяло січневим подіям 1918 р. в Одесі та фіаско українського війська.

Проміжний висновок¹⁸ про причини передачі повноважень від В.В. Пилишенка до фельдшера пароплава «Здобич» (рос. – Добича) прапорщика Ф.І. Босого вельми хиткий за двох причин: 1) нашому герою цілком вистачало оперативної роботи в

¹¹ Старший лейтенант Василь Михайлович Пилишенко (1889–1989). *Флот Української держави та УНР в 1917–1921 роках*. URL: <https://sites.google.com/site/navalhistoryofukraine/postati/starsij-lejtenant-vasil-vasilovic-pilisenko>

¹² Гриценко І.В. Забуті герої українського флоту. *Морська держава*. 2012. № 2(52), березень-квітень. С. 43–46.

¹³ Гриценко І.В. Василь Пилишенко – останній ветеран фльоти УНР. *Свобода*. 2012. № 26-27, 29 червня-6 липня. С. 19.

¹⁴ Гриценко І.В. Старший лейтенант Василь Пилишенко – останній ветеран флоту УНР. URL: <http://geroika.org.ua/starshyj-lejtenant-vasyl-pylyshenko-ostannij-veteran-flotu-unr/>

¹⁵ Василь Пилишенко. Чорноморці в Українській Революції. *Альманах Українського Національного Союзу на 1977 рік*. Річник 67-й. Джерсі Сіті – Нью Йорк.

¹⁶ Василь Пилишенко. День українського моря. *Свобода*. 1965. Джерсі Сіті, Ч. 80.

¹⁷ Вінцовський, Т., Джумига С., Мисечко А. Українські мілітарні формування в Одесі в добу Центральної Ради (березень 1917 – квітень 1918 рр.). *Одеса : Фенікс*, 2010. С. 140–142.

¹⁸ Там само.

«комітеті десяти» Одеси; 2) оскільки ватажок українських вояків в Одесі полковник Іван Луценко мав медичний фах, то вочевидь йому зручніше було мати свого ставленика чільником виконкому Української Морської Ради, ніж актив попереднього скликання (Харченко, Іщенко, Короленко, Скибочка), з якого в новому складі виконкому серед активу залишився лише прапорщик із панцерника «Синоп» Дзигора Федір Семенович.

Посилаючись на брак матеріалів, науковець-історик з Одеси у своєму дослідженні не зазначив, що В.В. Пилишенко, якого двічі арештовували з розстрільним вироком, не тільки вцілів. Він у березні-квітні 1918 р. був повітовим комісаром УНР Єлизаветинського повіту на Херсонщині, в часи Гетьманату – інспектором-контролером Хлібного бюро Подільської губернії, у листопаді 1918 р. – заступником Голови Головного інформбюро армії УНР. За М.А.Мамчаком, чин мічмана український моряк отримав 4.11.1917. Чин старшого лейтенанта – у листопаді 1918 р.¹⁹ За спогадами сина, шлях еміграції усієї сім'ї пролягав через Польщу, Словаччину, Німеччину й до США²⁰.

Незрозумілим залишається останній посил одесита-науковця щодо арешту Василя Михайловича 1 липня 1941 р. в Архангельську з подальшим засудженням на 8 років²¹. Одначе нас цікавить Василь Васильович, а якщо йдеться про його молодшого брата, то це **Михайло Васильович**, про якого син нашого героя казав, що той загинув у Сибіру в 50-х роках ХХ ст. Одначе треба зауважити, що з огляду на дослідження церковних записів у одному з електронних джерел фігурує Василь Михайлович Пилишенко²². До цього додамо інформацію, яка пройшла повз українських дослідників: *«Пилишенко Полина Васильевна (9 мая 1916 г. – ?) Из архива СГМУ: Родилась в Немирове Винницкой области, Украина. Из семьи рабочего и дочери кузнеца. По национальности украинка.*

¹⁹ Мамчак М.А. Мартиролог офіцерів та урядовців Українського державного флоту (1917–1921). URL: <http://ukrlife.org/main/uacrim/martyrolog.html>

²⁰ Філатов Борис Памяті Мірка Пилишенка. *Історична правда*. 2021. понеділок 9 лютого. URL: <https://www.istpravda.com.ua/columns/2021/02/9/158965/>

²¹ Вінцковський Т.С. Петро Вербицький і Василь Пилишенко: подвижники революційного поступу в українському війську. *Чорноморська хвиля Української революції: провідники національного руху в Одесі у 1917–1920 роках*. Монографія / Вінцковський Т.С., Гончарук Т.Г., Мисечко А.І., Музичко О.Є., Хмарський В.М. / під загальною редакцією Хмарського В.М. Одеса : ТЕС, 2011. С. 183.

²² Старший лейтенант Василь Михайлович Пилишенко (1889–1989). *Флот Української держави та УНР в 1917–1921 роках*. URL: <https://sites.google.com/site/navalhistoryofukraine/postati/starsij-lejtenant-vasil-vasilovic-pilisenko>

Окончила 5 групп 7-летней трудовой школы. В 1932 г. семья переехала в Архангельск. Поступила на работу в Северное краевое отделение КОИВа (1932–1933), затем в СКО Союзпечати (1933–1935). В это же время посещала вечерний класс в общеобразовательной школе, окончила рабочий факультет при Архангельском медицинском институте (1933–1936). Беспартийная. Поступила в АГМИ (1936). Была членом редколлегии курсовой стенгазеты. В Архангельске проживала по адресу: ул. Пролетарская, д. 19, комн. 34. По окончании АГМИ (июнь 1941) направлена в Архангельскую область, Вельский район, заведующей амбулаторией. Дальнейшая судьба неизвестна»²³. Географічні й П.І.Б. збіги? Нагадую, що в цей час Василь Васильович Пилишенко жив у селі Поромів (Польща) – нині центрі сільської Ради. Село розташоване за 30 км від районного центру і залізничної станції Іваничі та знаходиться на північному заході Іваничівського району. Сільській раді підпорядковані села Лежниця, Михале, Млинище, Петрово (до 1958 р. – Цуцнів). В 1930-их роках у селі діяла «Просвіта», якою керував Пелішенко. У його stodолі ставились українські вистави, співались українські пісні, читались вірші Шевченка. Радянська влада в с. Поромів була встановлена у вересні 1939 р.²⁴ Можливо, прискіпливіше варто було дослідити 1915 р. в частині життя Василя Васильовича Пилишенка? Я навмисне не повторював загальновідомі факти та напрацювання одеського вченого, але неозброєним оком простежується неповнота проаналізованого дослідження і почасти помилковість висновків.

2. Фахові моряки без фундаментальної історичної підготовки

Щодо другої групи, дозволю собі зупинитися лише на прикладі Ігоря Галутви (Чернігів), знаного особисто. Основні віхи послужного списку Ігоря Григоровича Галутви – це арктичний міжтеатровий перехід із Північного на Тихоокеанський флот на атомному торпедному підводному човні К-42 пр. 627А на посаді командира штурманської бойової частини, виконання обов'язків командира атомного торпедного підводного човна К-151 пр.659Т і довготривалий похід в Індійський океан на однотипному підводному човні; начальник штабу 72-ї окремої бригади підводних човнів, що будуються, модернізуються або

²³ Андреева А.В., Чирцова М.Г. Пелишенко Полина Васильевна. *Выпускники Архангельского государственного медицинского института военных лет 1941–1944 гг.* 4 дополненное издание. Архангельск: изд-во «КИРА», 2016. С. 117.

²⁴ <https://uk.wikipedia.org/wiki/Поромів>

ремонтуються. Завершив свою флотську службу капітан 1 рангу на посаді начальника оперативного відділу-заступника начальника штабу 4-ї флотилії підводних човнів Тихоокеанського флоту. Тобто професійний моряк у своїх науково-популярних історичних працях знає, про що пише. З-під його пера вийшли археографічні розвідки про моряків українського походження Юрія Федоровича Лисянського (1/12.04.1773, Ніжин – 26.02./6.03.1837, Санкт-Петербург)²⁵, Василя Степановича Завойка (15/27.07.1810, с. Прохорівка Полтавської губ. – 16/28.02.1898, с. Велика Мечетня Балтського повіту Подільської губ.)²⁶²⁷, Платона Яковича Гамалії (1766–1817)²⁸ і навіть Тараса Григоровича Шевченка (25.02/09.03.1814, с. Моринці, нині Звенигородський район Черкаської області – 26.02/10.03.1861, Санкт-Петербург)²⁹, яких віртуально поєднали морські та океанські стежки. Фахівцю підводної служби значно легше аналізувати дії інших моряків, на відміну від тих дослідників, які знайомі з флотом лише за книжками та архівами. Але його основним недоліком є відсутність фахової історичної освіти та орієнтація на радянсько-російські трактування історичних подій³⁰.

3. Фахівці: з морським досвідом і історичним фахом.

На превеликий жаль, серед флотських офіцерів, що фахово займаються військово-морською історією, переважне місце відведене колишнім політпрацівникам. Прикладом останніх автору

²⁵ Галутва И.Г. Украинский Магеллан – Юрий Федорович Лисянский. Чернигов : тип. «Десна Полиграф», 2013. 32 с.

²⁶ Галутва И.Г. Подвиг Адмирала. Краткий историко-биографический очерк о жизни, трудах и подвиге адмирала В.С. Завойко. Киев : СПД ФП Максимов, 2010. 12 с.

²⁷ Галутва И.Г. Подвиг адмирала Завойко. Историко-биографический очерк о жизни, трудах и подвиге адмирала Василия Степановича Завойко. Николаев : изд. Ирины Гудим, 2010. 28 с.

²⁸ Галутва И.Г. Капитан-командор Платон Гамалея. *Фарватер-submariners*, 2011, № 4 (20). С. 30–32.

²⁹ Галутва И.Г. Он был мне друг, товарищ и командир. Киев : СПД ФП Максимов, 2013. 16 с.

³⁰ Калініченко О.О. Кордон: бібліографія і листування як археографічне джерело витоків російсько-українського протистояння на прикладі ветеранів-підводників. Науково-археографічне видання. Одеса : КП ОМД, 2019. 168 с.

відомий контр-адмірал В.Т. Поливанов³¹ (історичний факультет Ленінградського університету), служба якого проходила на підводних човнах Північного флоту. Переважна частина науковців-істориків Національного університету оборони України імені Івана Черняхівського також мають за плечима освіту політпрацівника.

Але все ж таки у загальному правилі бувають і виключення, наприклад кандидат історичних наук капітан 1 рангу Юрій Зайцев (випускник ТОВВМУ імені С.Й. Макарова) починав свою офіцерську службу на атомному підводному човні К-45 659Т проекту спочатку командиром електро-навігаційної групи, а після походу в Індійський океан (1976–1977) став командиром штурманської бойової частини. До цієї невеличкої когорти належить і автор – професійний моряк та історик³² (див. Табл. 1).

Таблиця 1

Резюме автора Калініченка Олександра Олександровича

<i>Особисті відомості</i>	вік: 67 років сімейний стан: одружений національність: українець	
<i>Контакти:</i>	адреса: 65014, вул. Троїцька, 4, кв. 6, м. Одеса. телефон: 0975824317, е-пошта chief122@ukr.net	
<i>Мета:</i>	здійснити проєкт щодо утвердження світового пріоритету співвітчизника у винаході глайдера.	
<i>Освіта та кваліфікація:</i>	2017–2021 – аспірантура PhD при кафедрі «Історія України», факультету історії та філософії Одеського національного університету імені І.І. Мечникова, фах 032 «Історія та археологія». 2008–2010 – Інститут інноваційної та післядипломної освіти Одеського національного університету імені І.І. Мечникова (м. Одеса) за напрямом 7.030301 Історія, спеціалізація – Історія України, кваліфікація – історик, викладач історії. Держіспит з історії України – відмінно. Дипломна робота – відмінно. Диплом про перепідготовку 12 ДСК № 159150. 1977–1987 – Владивостокське морехідне училище Міністерства морського флоту (Владивосток) за фахом «Морське судноводіння».	

³¹ Поливанов В.Т. SOS из пучины. Научное издание. Санкт-Петербург : АНО НПО «Мир и Семья», 2003. 210 с.

³² Калініченко О.О. Українська школа підводного мореплавства XIX – початку XX ст.: формування, діяльність, персоналії. Автореферат. Одеса : КП ОМД, 2021. 52 с.

Продовження таблиці 1

<p><i>Освіта та кваліфікація:</i></p>	<p>Кваліфікація – технік-судноводій. Диплом із відзнакою ДТ-1 № 712784. 1984 – 6 Вищі спеціальні офіцерські класи ВМФ (Ленінград) за фахом – командир підводного човна першого рангу. Наказ ГК ВМФ №-01294 від 29.11.1984 р. 1971–1977 – Тихоокеанське Вище військово-морське училище імені С.Й. Макарова (м. Владивосток) закінчив у 1977 році за фахом «Торпедне озброєння». Кваліфікація – інженер-електромеханік. Диплом із відзнакою Я № 711628.</p>
<p><i>Досвід роботи та професійні навички:</i></p>	<p>З 15 червня 2019 р. по цей час – НДЦ ЗС України «Державний океанаріум» ІВМС НУ ОМА на посаді старшого наукового співробітника. 18 вересня 2017 року – переатестований на морське звання «капітан далекого плавання». Диплом № 04211/2017/08 від 18.09.2017 р. Грудень 2015 р. – липень 2017 р.: факультет / Інститут військово-морських сил Національного університету «Одеська морська академія» на посадах наукового співробітника науково-дослідної лабораторії та старшого викладача: – викладав офіцерам ВМФ НВАК КНР тактику ВМФ та мінно-торпедну зброю і її бойове застосування; – викладав курсантам історію, тактику ВМС, мінно-торпедну зброю і її бойове застосування, глобальний морський зв'язок. Червень 2010 р. – травень 2012 р.: ТОВ «Навчальний центр фахівців морського транспорту» на посаді офіцера-інструктора. Вересень 2005 р. – серпень 2006 р.: Морехідний коледж імені О.І. Маринеска на посаді викладача судноводійних дисциплін. 1975–1976, 1989–1990, 1994–1996, 1999–2004, 2006–2008, 2014 рр. – здійснював рейси на суднах портового, рибальського та торговельного флоту на посадах, матроса, 3-го, 2-го, старшого помічників капітана та старшого капітан-наставника з ВМП. У 2003 році присвоєно морське звання «капітан далекого плавання». 1990–1996 рр. – послідовно обіймав посади інженера з мобілізаційної роботи, начальника штабу цивільної оборони та старшого капітан-наставника з військово-морської підготовки ЧПОПП / АРК «Антарктика».</p>

<p><i>Військова служба</i></p>	<p>На офіцерських посадах: – з грудня 1996 р. по липень 1998 р. – командир великого десантного корабля (потім військового транспорту) «Рівне» ВМС ЗС України; – з серпня 1977 р. по травень 1990 р. – на торпедних атомних підводних човнах (ПЧАТ проєктів 659Т, 627А, 671РТМ) та ракетних підводних крейсерів стратегічного призначення (рпкСН проєктів 667А, 667АУ) ТОФ ВМФ СРСР – від командира групи до старшого помічника командира атомного підводного човна. Допущений до самостійного керування ПЧАТ 627А та рпкСН 667АУ. Військове звання – капітан 1 рангу у відставці. Дійсна строкова служба: – 1971–1974 рр. та 1976–1977 рр.: курсант ТОВВМУ імені С.Й. Макарова, влітку 1976 р. здійснив бойову службу на ПЧ С-392 613 пр.; – 1974–1975 рр.: матрос головного торпедного арсеналу ТОФ (в/ч 90010).</p>
<p><i>Особисті досягнення:</i></p>	<p>Виніс під час пожежі на бойовій службі 21.08.1980 р. неприотомного старшину команди р/телеграфістів мічмана Ляшенко Петра Івановича. Автор Міжнародного проєкту «Зірка Командора» (орден) та Всеукраїнського проєкту «Морська слава України» (медалі 4-х ступенів) із допоміжної історичної дисципліни «Фалеристика». Автор 1 науково-археографічного видання, 2 монографій, 2 навчальних посібників, 3 методичок, 25 наукових статей, учасник 28 міжнародних, всеукраїнських та інших наукових конференцій на військово-історичну, військово-технічну, військово-тактичну тематику, вексилологію, фалеристику та медальєрику. Науковий консультант 1 посібника, співавтор 1 підручника. Автор мемуарів, надрукованих у 4 книжках, 7 збірниках, 7 брошурах та 5 журналах самостійно і 16 працях у співавторстві, а також 15 статей у часописах («Моряк України», «Шлях перемоги», «Юг», «Чорноморські новини», «Вечерня Одеса», «Одеський університет» часопис ОНУ ім. І.І. Мечникова). Загалом бібліографія у 135 праць.</p>

Автор у своїх розвідках пройшов шлях від мемуарних спогадів із подальшим їх уточненням, порівнянням з іншими аналогічними подіями на атомному підводному флоті, практичною реалізацією двох проєктів із допоміжної історичної дисципліни фалеристика, здобуттям фахової історичної освіти для теоретичного

підтвердження своїх практичних напрацювань, зрештою, дисертаційним дослідженням (див. рис. 2).

Рис. 2. Від мемуарних спогадів до наукових праць

ВИСНОВКИ

Розглянута нами типологія суб'єкта специфічного історичного дослідження, яким є військово-морська історія взагалі і характеристика моряка зокрема, безумовно, віддає пальму першості комбінації історичної освіти з практичним морським досвідом.

Фундаментальні дослідження національної військово-морської історії утворюють морський код нації і є запорукою економічного зростання через морську торгівлю та іншу морську економічну діяльність у вік обмежених ресурсів.

Сучасний військовий моряк має бути й історично мотивованим, інакше він перетворюється на звичайного найманця, схильного до зради в критичну хвилину.

Порівнявши різні типи суб'єктів історичного дослідження, визначимо, що в процесі формування військово-морської історичної групи, на наш погляд, слід скористатися вже усталеною й апробованою практикою призначень на посаду головного історика флоту офіцерів, за плечима котрих є чималий багаж океанських походів, бойових служб, опанування (допуску) до самостійного керування кораблями, підводними човнами, транспортами різних проєктів вкупі з чималим доробком (теоретичним та практичним) на історичній ниві.

АНОТАЦІЯ

У праці розглянуто різні типи суб'єктів такого специфічного об'єкта історичного дослідження, як військово-морська історія. Наведено приклади різних підходів: науковців-істориків без морського досвіду та фахових моряків без історичної освіти. Виявлено pro- і contra- на повчальних прикладах. На підставі власного фаху та практичного досвіду зроблено висновок про комбінацію знань і вмінь, що даватиме змогу суб'єкту вільно орієнтуватися в такому специфічному об'єкті історичного дослідження.

ЛІТЕРАТУРА

1. Андреева А.В., Чирцова М.Г. Пелишенко Полина Васильевна. *Выпускники Архангельского государственного медицинского института военных лет 1941–1944 гг.* 4-е дополненное издание. Архангельск : изд-во «КИРА», 2016. С. 117.

2. Вельможко В.І. Подвиг екіпажу портового катера «№-2» 29 жовтня 1914 року. *Океанами Арєя / Під упорядкуванням О. Калініченка.* Одеса : КП ОМД, 2015. С. 238–246.

3. Вінцовський Т.С. Петро Вербицький і Василь Пилишенко: подвижники революційного поступу в українському війську. *Чорноморська хвиля Української революції: провідники національного руху в Одесі у 1917–1920 роках.* Монографія /

Вінцковський Т.С., Гончарук Т.Г., Мисечко А.І., Музичко О.Є., Хмарський В.М. Одеса : ТЕС, 2011. С. 171–184.

4. Вінцковський Т., Джумига Є., Мисечко А. Українські мілітарні формування в Одесі в добу Центральної Ради (березень 1917 – квітень 1918 рр.). Одеса : Фенікс, 2010. С. 140–142.

5. Галутва И.Г. Он был мне друг, товарищ и командир. Киев : СПД ФП Максимов, 2013. 16 с.

6. Галутва И.Г. Украинский Магеллан – Юрий Федорович Лисянский. Чернигов : изд. «Десна Полиграф», 2013. 32 с.

7. Галутва И. Г. Капитан-командор Платон Гамалея. *Фарватер-submariners*. 2011. № 4 (20). С. 30–32.

8. Галутва И.Г. Подвиг Адмирала. Краткий историко-биографический очерк о жизни, трудах и подвиге адмирала В.С. Завойко. Киев : СПД ФП Максимов И.Ю., 2010. 12 с.

9. Галутва И.Г. Подвиг адмирала Завойко. Историко-биографический очерк о жизни, трудах и подвиге адмирала Василия Степановича Завойко. Николаев : изд. Ирины Гудим, 2010. 28 с.

10. Гриценко І.В. Забуті герої українського флоту. *Морська держава*. 2012. №-2(52), березень-квітень. С. 43–46.

11. Гриценко І.В. Василь Пилишенко – останній ветеран фльоти УНР. *Свобода*. 2012. № 26-27, 29 червня – 6 липня. С. 19.

12. Гриценко І.В. Старший лейтенант Василь Пилишенко – останній ветеран флоту УНР. URL: <http://geroika.org.ua/starshyj-lejtenant-vasyl-pylyshenko-ostannij-veteran-flotu-unr/>

13. Зашкільняк Л.О. Вступ до методології історії. Львів : ЛОНМЮ, 1996. 96 с.

14. Калініченко О.О. Українська школа підводного мореплавства XIX – початку XX ст.: формування, діяльність, персоналії. Автореферат. Одеса : КП ОМД, 2021. 52 с.

15. Калініченко О.О. Кордон: бібліографія і листування як археографічне джерело витоків російсько-українського протистояння на прикладі ветеранів-підводників. Одеса : КП ОМД, 2019. 168 с.

16. Козлов Д.Ю. «Странная война» на Черном море (август – октябрь 1914 года). Москва : Квадрига, 2009. 223 с.

17. Кузнецов Л.А. Учебно-артиллерийский корабль «Синоп». *Гангут*, 2010. №-57. С. 17–32.

18. Мамчак М.А. Мартиролог офіцерів та урядовців Українського державного флоту (1917–1921). URL: <http://ukrlife.org/main/uacrim/martyrolog.html>

19. Мельников Р.М. Эскадренный броненосец «Ростислав» (1893–1920 гг.). Санкт-Петербург : издатель М.А. Леонов, 2006.
20. Пилишенко Василь. Чорноморці в Українській Революції. *Альманах Українського Національного Союзу на 1977 рік*. Річник 67-й. Джерсі Сіті – Нью Йорк.
21. Пилишенко Василь. День українського моря. *Свобода*. 1965. Джерсі Сіті, Ч. 80.
22. Поливанов В.Т. SOS из пучины. Научное издание. Санкт-Петербург : АНО НПО «Мир и Семья», 2003. 210 с.
23. Старший лейтенант Василь Михайлович Пилишенко (1889–1989). *Флот Української держави та УНР в 1917–1921 роках*. URL: <https://sites.google.com/site/navalhistoryofukraine/postati/starsij-lejtenant-vasil-vasilovic-pilisenko>
24. Філатов Б. Памяті Мірка Пилишенка. *Історична правда*. 2021. 9 лютого. URL: <https://www.istpravda.com.ua/columns/2021/02/9/158965/>
25. Perez, Louis A. *Cuba Between Reform and Revolution*. 3rd ed. New York: Oxford University Press. 168 p.
26. Sierra J.A. Race War of 1912 – A Timeline. *History of Cuba.com*. Retrieved 22 February 2016.
27. USS Mississippi, Battleship (BB-23) History. *Josediaz.net*. Retrieved 15 March 2014.

Information about the author:

Kalinichenko Oleksandr Oleksandrovyh,

Retired Captain of the Ukrainian Navy, Deep Sea Captain,

Senior Researcher at the Research Center

Armed Forces of Ukraine “State Oceanarium”

of the Navy Institute

of National University “Odessa Maritime Academy”

8, Didrichson str. Odessa, 65029, Ukraine

Postgraduate Student at the Department of Ukrainian History

Odesa I. I. Mechnikov National University

4, Troyitcka str., Odesa, 65014, Ukraine